

"Bakı həyatımı, kino yaradıcılığımı məhəbbətə qurban verməli oldum"

"SƏRT Mixaylo siması heç vaxt dönüb lirik Məcnun ola bilməz", - dedilər. Rejissor inadından dönmədi, çünki seçdiyi aktyorun potensialını duyurdu. Söhbətin mövzusu nə Sovet İttifaqı Qəhrəmanıdır, nə lirik qəhrəman. Bu dəfə özüdür - Nodar Şaşıqoğlu. Əslən türk olan ata Şaşıqoğlu Batuminin Türkiyə ilə sərhəd olan kəndində İzzət Rəcəb oğlu Şaşıqoğlu adlı bir keçmiş çar zabiti olub. Onun anası azərbaycanlı, atası acar, bir babası türk, nənəsinin biri rus imiş. Bu keçmiş rus zabitinin xanımı gürcü idi, onun anası rusdu, ata nənəsi tərəfdən isə türklərlə qarışığı vardı. Nodar bu ailədə dünyaya gəlib. Repressiyaya uğramış məşhur Azərbaycan aktyoru Ülvi Rəcəb Nodarın əmisi idi. Nodarın atası 1914-cü ildə rus-türk müharibəsində vuruşan zaman Ülvi balaca imiş. Onun üstündə əsirmişlər ki, evin sonbeşiyi, həm də son ümididir. Sən saydığını say, gör fələk nə sayır. Bu qədər qorunan qardaş gənc yaşlarında repressiyaya uğraycaqmış. Tale... Türk ola-ola rus ordusu tərəfdə vuruşmalı olan İzzət Şaşıqoğlu birinci və ikinci dərəcəli "Georgi" ordenli ştab-kapitan idi. Kapitanın parlaq hərbi karyerası olub. Rusiyada vətəndaş müharibəsi gedən zaman isə istefaya çıxmışdı, nə "qırmızılar", nə də ağ qvardiyaçılar tərəfdə vuruşub. Sovet dövründə Stalin repressiyalarından onu xilas edən də elə bu fakt olub.

Nadinc oğul Şaşıqoğlu

Nodar tək övlad olmasına rəğmən, atası onu erköyün böyütmədi. Deyirmiş ki, əsl oğul böyütmək istəyirsənsə, ona düşmən kimi yanaş. Bununla belə atası Nodarın nadinliyinin qarşısını ala bilmirdi. Bu yerdə ağılıma nənələrin bir fikri gəlir - qanında o qədər millətin qarışığı olan adam bir yerdə otura bilər? Elə bir gün yox idi ki, atasına Nodarın oxuduğu məktəbdən, ya hardansa şikayət gəlməsin. Balaca Nodar Sovet hökumətinin təhsilə xüsusi yer ayırdığı vaxtlarda məktəbə getdi. Dəcəlliyindən beş dəfə qovulub ayrı-ayrı məktəblərdə oxusa da, mükəmməl təhsil ala bilmişdi. Hətta rus dili olimpiadasında birinci yeri tutmuşdu. Bütün Gürcüstanda rusca qiraət müsabiqəsində onunla bir sırada dayana bilən olmadı. Gözəl şeir deməyi vardı Nodarın. Onu oxuduğu məktəbdən Ümumittifaq bədii qiraət müsabiqəsinə namizəd vermişdilər. Nodar da, müəllimi də əmin idi ki, o, birinci yeri tutacaq, amma... Amma müharibə imkan vermədi. Həmin illəri Şaşıqoğlu ailəsi Tiflisdə yaşadı. Müharibə daha yarım il davam etsəydi, Nodar da müharibəyə gedəcək yaşa çatacaqdı.

Üç məktəbə qəbul olundu, birini seçdi, amma qovuldu

On yeddi yaşının tamamında atası Nodarı Moskvağa təhsil arxasınca göndərir. "Get, hansı sənəti istəyirsən seç, oxu, yetər ki, seçdiyin sənəti mükəmməl bil", - deyir. Nodar eyni vaxtda həm Teatr İnstitutuna, həm üç teatr-studiyası məktəbinə imtahan verir. İşini ehtiyatlı tutur ki, heç olmasa, birinə girə bilsin. Tale elə gətirir ki, bütün imtahanlardan keçib sənədlərini verdiyi məktəblərin hamısına qəbul olunur. Seçim qarşısında qalanda evə, atasına zəng edir, qərara gəlirlər ki, Teatr İnstitutunda oxusun. Moskva kimi şəhər, rus qızları, yaraşlıq yarı türk, yarı qafqazlı oğlan. Belə şəraitdə onu oxumadığına, dərəcə getmədiyinə görə kim qınaya bilər? Ancaq nainsaf olan. Nəticədə 12 fəndən iki alan gənc, yaraşlıq Nodar ali məktəbdən xaric edilir. Növbəti il Nodar yenidən, bu dəfə Şukşin adına Teatr Məktəbinə daxil olur. Elə orada oxuya-oxuya Vaxtanqov Teatrında işləməyə başlayır ki, başı işə, təhsilə qarışsın. Təyinatla Kiçik Teatrın aktyoru olmalıyken, Taqanqadaki teatrda işləməyə başlayan Şa-

şıqoğlu bir il keçməmiş orada darıxmağa başlayır.

Səbəbkar erməni qayınana idi

Amma bu bir il müddətində evlənməyə də vaxt tapmışdı. Qadın heyranlarının arasından seçdiyi qızın anası erməni idi. Oduqca qəşəng olan bu qız xüsusən baş rollarda oynayan aktyorun sevgisini qazana bilmişdi. Onun darıxmasının, yeni evləndiyi xanımından da ayrılmağının səbəbkarı erməni qayınanası oldu. Nodar Şaşıqoğlu evini də xanımına verib evdən də, işdən də çıxdı. Nodar Şaşıqoğlu ümumilikdə dörd dəfə evil olub, hər dəfə də evini ayrıldığı xanıma verib, bir çemodanla çıxıb. Taqanka teatrında işlədiyi vaxtlardan artıq kinolara çəkilməyə başlamışdı. Məşhur kinorejissor Sergey Yutkeviç ilk dəfə onu "Böyük döyüşçü İsgəndər bəy" adlanan filmində Sultan Mehmet roluna çəkdi. Özü də əvvəlcə aktyordan soruşub ki, türk sultanının rolunda oynaya bilərsiniz? Nodar Şaşıqoğlu - "Mənim əcdadlarım türk olub", - deyib. Film çəkilişindən sonra onun üzünə teatrın qapıları bağlandı, o vaxt teatr aktyoru filmə çəkilməməli idi. Ancaq zaman keçdi və Nodar Şaşıqoğlu yenidən Taqanqaya dəvət olundu.

Əlvida, Moskva, salam, Bakı

Həmin vaxt Bakıdan kinorejissor Rəşid Atamalıbəyov Taqanqadakı tamaşalara baxmaq üçün gedibmiş. Tamaşadan sonra Nodar Şaşıqoğlu ilə görüşən rejissor ona əsl tapıntı olduğunu deyib. Sovet İttifaqı Qəhrəmanı, azərbaycanlı Mehdi Hüseynzadə rolunu üçün tapıntı. Təklif edən Mixaylo haqda çəkiləcək filmin ikinci rejissoru idi. Azərbaycanlı qəhrəman, baş rol... Şirnikləndirici təklif idi, amma bunun üçün Nodar Şaşıqoğlu Moskva həyatı ilə vidalaşmalı idi. Razi oldu, çünki bu şəhərdə onun qohumları yaşayırdı, çoxdan gəlmək istədiyi, nədənsə onu hər zaman çəkən bir şəhər idi Bakı. Qohumu Mərzyyə Davudova da hələ sağ idi, ondan çox şeylər öyrənmək olardı. Anası da Bakıya vaxtaşırı gəlirdi. Bütün bunları düşünüb razılıq verdi. Bu rola onlarca namizəd var idi. Dövrünün tanınmış aktyoru Möhsün Sənani də sınaq çəkilişində iştirak edirdi. Onda güclü komizm vardı. Mehdi Hüseynzadə rolunu isə ciddi simalı aktyor axtarırdı. Həm də ciddiliklə faciənin bir simada birləşməsi lazımdı.

Qadınlar onun əynindəki kostyumu cırıq-cırıq elədilər

Tofiq Tağızadənin "Uzaq sahillərdə"

filmi Sovet İttifaqında o zaman kəşfiyyatçı haqqında çəkilən ikinci film idi. "Kəşfiyyatçının şücaəti" adlanan birinci filmə məşhur aktyor Kadoçnikov oynamışdı. "Uzaq sahillərdə" hər cəhətdən o filmi arxada qoya bildi. Film Daşkənd festivalında birinci yeri tutdu. Filmin nümayişindən sonra adamlar Nodar Şaşıqoğlunu Mixaylonun özümüş kimi əlləri üstündə aparırdılar. Əynindəki kostyumdan özlərində nə isə bir yadigar saxlamaq üçün hərə bir kəsim götürmüş, onu cırıq-cırıq etmişdilər. Bundan sonra Nodar Şaşıqoğlu səkkiz il Bakıda yaşadı. Rejissor Məhərrəm Həşimov onu dəfələrlə Rus Dram Teatrında işləməyə çağırırdı. Hər dəfə imtina edirdi, çünki filmlərə çəkilmirdi. 50-ci illərin sonu - 60-cı illərin əvvəllərində "Azərbaycanfilm" in ən parlaq aktyoru Nodar Şaşıqoğlu idi. Eyni vaxtda iki-üç filmə çəkilmirdi. Pula da pul demirdi. Bakının gözəl vaxtları idi. Dövlət Bakıda ona ev də vermişdi. Bakının iki Mixaylosu vardı - biri müharibədə həlak olan, biri Nodar Şaşıqoğlu. Təkcə Mehdiinin ailəsi yox, bütün Azərbaycan bunu belə qəbul etməmişdi. Kütçədə onu "Mixaylo" deyib qucaqlayıb öpürdülər. Nodar Şaşıqoğlu bu şöhrətdən şaşımırdı. Kütçələrdə piyada gəzməkdən çəkinmirdi.

Bakını namus üstə tərk etməli oldu

O zamanlar Bakıda Rubincik adında məşhur fotoqraf var idi. Dövlət tədbirlərinin hamısını, respublika rəhbərinin bütün səfərlərini o çəkirmiş. Nodar Şaşıqoğlu ilə də tanış imişlər, gediş-gəlişləri varmış. Fotoqrafın çox gözəl xanımı olub. Nodar Şaşıqoğlu ilə bu xanım elə ilk görüşdən bir-birilərinə aşiq olurlar. Bu sevgi Nodar Şaşıqoğlunun hesab etdiyi qədər də ötəri olmur, alovlanır, hisslərinə hakim ola bilmirlər. Bu həmin dövr idi ki, Nodar Şaşıqoğlu Lətif Səfərovun "Leyli və Məcnun" filmində Məcnun rolunda çəkilmirdi. Həyatda yaşadığı sevgi filmə gözlərində əksini tapır. Füzulinin misralarını qəlbindəki dəli, ümitsiz sevgi ilə alovlandırın Nodar Şaşıqoğlu sonralar bu rolunu ən çox sevdiyi obraz adlandırır: "Filmə dəli insanın surətini yaratmamışam, məhəbbətin filosofunu oynamışam", - deyirdi. Filmdən fərqli olaraq həyatda sevgisinə qovuşur. Qadınla evlənilir. Onun soyadı Şepeleva idi. Atası tanınmış idman məşqçisiydi. Respublikada bir çoxları bu izdivaca görə Nodar Şaşıqoğlu ilə münasibətə girdi. Mentalitet, adət-ənənə, hamısı "baş rol" da oldu. Nodar Şaşıqoğlunun Azərbaycanda

bütün yolları bağlandı, təbii ki, vəzifəli şəxslər tərəfindən. 70-80-ci illərdə belə rejissorlara icazə verilmirdi ki, Nodar Şaşıqoğlunu rola dəvət etsinlər. Məsələn, "Dədə Qorqud" filmində baş rola çəkilməli imiş. Həmin adam siyahıda onun adının üstündən qalın bir xətt çəkir, üstəlik Tofiq Tağızadəyə də gözlərini ağıdır.

Məcburən Moskva həyatı

"Leyli və Məcnun" filminin Sankt-Peterburqdakı səsləndirilməsi zamanı Azərbaycanın o vaxt əməkdar artisti Nodar Şaşıqoğlu möhtəşəm Aleksandrinsk Teatrında işə götürülür. Yenidən Məcnun rolundan çıxmış aktyor teatrda ilk dəfə Don Juan oynayır. Sağlığında kişilərə maraqlı məsələlər verib: "Həyatda həmişə Don Juan olmuşam. Amma həyatda mənim kimi Don Juan kişilərin heç birinə arzu etmirəm ki, günlərin bir günü dönüb Məcnun olsunlar. Bu fələkdir. Görün, məcnunluğuma nələri qurban verdim?.. Mən bütünlüklə Bakı həyatımı, kino yaradıcılığımı məhəbbətə qurban verməli oldum. Bakı ilə uzun müddətə vidalaşdım. Yalnız teatrın qastrol səfərləri ilə neçə ildən bir bura gəlirdim. Yadıma gəlir, Aleksidzenin tamaşaya qoyduğu "Antiqona" və "Günün gur vaxtı" ("Ças pik") tamaşalarıyla bura gəlmişdim. Çox uğurlu tamaşalar idi. Biri klassik yunan faciəsi, digəri müasir psixoloji dram. Qastroldan savayı, bəzən həyat yoldaşımın burdakı işlərlə əlaqədar Bakıya bir neçə günlüyə gəlməli olurdu. Bunlara baxmayaraq, Bakı mənim üçün onda keçmiş idi. Artıq Peterburq həyatımı yaşayırdım. Əvvəlki xasiyyətimdə qala-qala". Xasiyyətdən özü də şikayətçi olub. Növbəti dəfə ailəsindən ayrıldı. Onun üçün öz ərinə, hər şeyi qoyub gedən xanımına evini verib çıxdı. Bakıdakı mənzilini isə onun atasına bağışlamışdı. Onu Aleksandrinsk Teatrından üç dəfə xaric ediblər. Sonra yenə teatra qəbul etdilər. Çıxarılmamağın səbəbi isə tez-tez fərdi yaradıcılıq səfərlərinə çıxmağı, xaltura ilə məşğul olmağı idi. Həm pul qazanmalı idi, həm də yeni münasibətlər axtarırdı, darıxırdı. Bakı isə onun üçün böyük məna kəsb edirdi. Ömrünün sonlarında yenə bura - Bakıya qayıtdı. Bura onun sevdiyi, onu sevnələrin çoxluq təşkil etdiyi şəhər idi. Azərbaycan teatrını da çox sevirdi. Bütün filmlərdə onun səsi olan Əli Zeynalov və özü xasiyyətdə Eldəniz Zeynalovla dostluq edərdi. Hər ikisinin dəfnində də Bakıya gəlib.

Barat Şəkinskayanı sevərdi, hər gəlişində onunla görüşə can atarmış. Bir dəfə özünü saxlaya bilməyib onu sevdiyi deyib. Barat Şəkinskaya gülümsəyib ona - "eyni sözləri əmin Ülvi də deyib mənə", - deyər etiraf edib. Sonuncu sevgisi Rusiyada özündən 25 yaş kiçik bir qız oldu, evləndilər. Fursət tapan kimi ona xəyənət edən bu qadını da Nodar Şaşıqoğlu bir ev hədiyyəsi ilə buraxır. Bakıya qayıdandan sonra Rus Dram Teatrında fəaliyyətə başlayan aktyor bir gün rejissor Aleksandr Şarovskinin kabinetinə girib: "Cənab rejissor, mənim üçün "Kral Lir" tamaşasını qoy, Kral Liri oynayın teatrın və dünyanın qarşısını arxamca örtüb gedim", - deyir.

Dünyanı işinə, möcüzəsinə bax, İlahi. Elə də oldu. Bakıya qayıdandan sonra, (elə bil ölməyə gəlmişdi) Heydər Əliyevin ona bağışladığı mənzildə uzun müddət xəstə yatdı. Moskvadan, dörd arvadın qalan iki oğlundan biri gəlib onun yanında qalırdı. Oğlanların ikisinin də adı Nodardır, çünki hər ikisi o, analarını qoyub gedəndən sonra dünyaya gəlib. Anaları da onun adını oğlanlarına verib. Özündən sonra yer üzündə iki Nodar Şaşıqoğlu, bir də yüzlərlə obraz qoyub getdi.

Ramilə Qurbanlı